

DIŞA AÇILAN ÜRETİM İLİŞKİLERİNİN MERKEZ DÖNÜŐMÜNDEKİ YÖNLENDİRİCİ ETKİLERİ – KAYSERİ KENT MERKEZİ ÖRNEĞİ

ÖĐr. Gör. Ozan HOVARDAOĞLU (MSc.)

Erciyes Üniversitesi Mimarlık Fakültesi
Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

ÖĐr. Gör. Seda ÇALIŐIR HOVARDAOĞLU (MA)

Erciyes Üniversitesi Mimarlık Fakültesi
Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

Özet

Dünyada son birkaç on yılda, özellikle 1970'lerin ortalarından başlayarak, ortaya çıkan değişimler, hem ekonomik, hem sosyal, hem de siyasi yapı çözümlerinde ve kuşkusuz bunlara bağlı olarak kentsel yapı çözümlerinde etkilerini ağırlıklı olarak hissettirmektedir. Bu değişimlerin Türkiye özelinde de ülkesel ve kentsel bağlamdaki etkileri önemli tartışma konularının merkezinde yer almaktadır. En genel tanımıyla "küreselleşme" olarak ifade edilebilecek bu değişimler bütünü içinde, özellikle kentsel dönüşümü bu değişimler bağlamında açıklayabilecek, yönlendirebilecek ve / veya organize edebilecek çözümler arayışlarına gereksinim duyulduğu da açıktır. Böyle bir gereksinimin ışığında, bu çalışmada görelilik kavramından yola çıkarak, kentin fiziksel coğrafyasında yer seçmiş farklı konumlanmalar arasındaki ilişkiler ve bu konumlanmaları ortaya çıkartan ilişkiler bağlamında Kayseri kent merkezindeki olası değişimler incelenmektedir.

Anahtar Sözcükler: Görelilik kavramı, üretim ilişkileri, fiziksel coğrafyadaki konumlanmalar, kent merkezi dönüşümü, Kayseri kent merkezinin dönüşümü.

Abstract

The changes that called forth in the last few decades, especially beginning from the mid 1970s, have great impacts on urban structural analysis that undoubtedly depend on both economical, social and political structure analysis. Unavoidably the national and urban impacts of these great changes have found their reflections on important debates in Turkey. The need to find a multiplicity of resolution alternatives that can explain, steer and / or organize the urban change in the context of these entire changes, which can generally be named as globalization, is clear. From that point of view, the probable changes of the central business district of Kayseri is searched in the context of the relations between the different locations that are placed on the physical geography of a city and the relations themselves that pave the way for locations, depending on relative space concept.

Key Words: Relative space, production relations, the locations of the city, the change of central business district, the change of central business district of Kayseri.

Giriş

“Küresel değişimler” olarak adlandırılacak değişimlerin önemli bir unsuru olan üretim ilişkilerinin, genelde kent mekanında, özelde de kent merkezinde ortaya çıkan dönüşümlerde ne gibi yönlendirici etkileri olduğunu ya da olabileceğini; sözü geçen değişimleri yoğun olarak yaşayan bir kent olması nedeniyle, Kayseri kenti örneğinde çözümleyebilmek, bu çalışmanın ana amacını oluşturmaktadır. Bu çözümlemeyi gerçekleştirebilmek için de şu aşamalardan oluşan bir çalışma izlencesi tasarlanmıştır:

- Kentsel dönüşümlerin tümü aynı zamanda mekansal dönüşümlerdir. Bu nedenle, çalışma bütününde nasıl bir mekan kavramsallaştırması kabulünün esas alındığı önemlidir. Dolayısıyla, çalışmanın ilk bölümünde “mekan”ın çözümlemelere katılma biçimi açıklanmaktadır.
- İkinci aşamada, üretim ilişkilerinin mekan ile kavramsal bağları üzerinde durulmaktadır. Bu aşama, birinciyle birlikte, üretim ilişkilerinin kentin fiziksel coğrafyasında konumlanmalarının ortaya çıkardığı yeni ilişki biçimlerini ve kentin fiziksel coğrafyasında var olan konumlanmaları nasıl dönüştürdüğü sorusuna ışık tutmaya çalışacaktır.
- Üçüncü aşamada, Kayseri’deki mevcut üretim ilişkileri ve genelde Kayseri kent mekanı, özelde ise, kent merkezinin mevcut mekansal yapısı irdelenmektedir.
- Dördüncü ve son aşamada ise, ilk iki aşamada kurgulanan kavramsal bütünlük, üçüncü aşama ile birleştirilmekte ve Kayseri kent merkezini, ileride ne gibi dönüşümlerin bekliyor olabileceği tartışılmaktadır.

1- Konumlanmalar Arası İlişki -Görelî Mekan Kavramı

Zaman ve mekan konuları, felsefede önemli bir yer tutmakta ve yüzyıllardır önemli tartışmaların merkezinde bulunmaktadır. Farklı birçok düşünürün ve filozofun mekan ile ilgili birbirinden farklı birçok görüşü olmakla birlikte, bu çalışmanın ulaşmak istediği sonuçlar bakımından, mekan tartışmalarının içine çok da girilmemiştir. Çalışmada, genel kabul görmüş bir mekan kabulü yoluna gitmek, pratik amaçlara ulaşma açısından daha anlamlıdır. Bununla birlikte, yazıda kabul edilen mekan kavramının anlaşılması bakımından farklı iki mekan görüşü üzerinde kısaca durmakta da yarar vardır: mutlak mekan görüşü ve görelî mekan görüşü.

David Harvey, Sosyal Adalet ve Şehir “Social Justice and the City – 1973” adlı kitabında mutlak mekan görüşünü tanımlarken, mutlak mekanın, diğer nesnelere bağımsız “kendinden şey” (Harvey, 1973) olduğu ifadesini kullanmaktadır. Buna göre mutlak mekan görüşünde mekan, diğer nesnelere varlığına gereksinim duymadan salt kendi varlığıyla açıklanabilir bir hal almaktadır. Lefebvre de mutlak mekan görüşünün ne olduğunu açıklarken, özellikle antik dönem felsefi görüşlerinde mekana geometrik anlamlar yüklenmiş olduğundan söz etmektedir. Buna göre,

geometrik anlam yükleme fikri, boş alan fikrinden ortaya çıkmış ve öklidyen, izotropik gibi kavramlarla adlandırılıp matematiksel olarak ele alınmıştır (Lefebvre, 1991). Yine Lefebvre'e göre kartezyen mantığın icadı ile mekan, mutlak alana doğru bir geçiş olarak algılanmaya başlamıştır (Lefebvre, 1991).

Mutlak mekan görüşünün karşısında ise, görelî mekan görüşü vardır. Buna göre mekan, kendisi bir varlık değil, ancak varlıkların birbirilerine göre konumlarının ortaya çıkardığı bir ilişkidir. Tekeli, bu görüşü şu şekilde ifade etmektedir; "Varlıkların, birbirlerine göre olan konumlarının teşkil ettiği ilişkiler bütünü mekanı meydana getirir, bu varlıklar ortadan kalkarsa, mekan da ortadan kalkar" (Tekeli, 1979, s.21). Harvey de görelî mekan görüşünde, mekanın sadece birbirleri ile bağlantı halindeki nesnelere varlığı sayesinde var olan, bu nesnelere arasındaki bir ilişki olarak anlaşılması gerektiğini ifade etmektedir (Harvey, 1973).

Kısaca özetlenecek olursa; mutlak mekan görüşüne göre mekanın kendisi bir varlık olarak düşünülürken; görelî mekan görüşüne göre mekan, varlıkların birbirlerine göre konumlanmaları arasındaki ilişki olarak düşünülmektedir. Bu çalışmada ortaya konulan çözümler de görelî mekan görüşünün kabulüne dayandırılmıştır. Tekeli'ye göre görelî mekan anlayışı içinde mekandaki bir organizasyondan çok, mekanın organizasyonu söz konusu olmaya başlamaktadır. Böyle bir görüşün ise, mekanı organize eden ilişki bütünlüğünün mekansal ifadelerini anlama bağlamında önemli avantajları olduğu açıktır. Zaten herhangi bir ilişki bütünlüğünün, örneğin üretim ilişkilerinin, kentsel etkilerinin çözümlenebilmesi de, ancak, böyle bir mekan görüşünün kabulü sayesinde olabilecektir. Farklı bir anlatımla, bu çalışmada mekan, çözümlenmeye, görelî mekan kabulü bağlamında katılmaktadır. Bu kabulden yola çıkarak, kent mekanını da kent planlama açısından, belli ilişkilerin kentin fiziksel coğrafyasında konumlanması arasındaki ilişki olarak tanımlamak olanaklı olacaktır. Böyle bir tanımlama ise, birbiriyle bağlantılı iki tür ilişki bütünlüğünün açıklanması gereğini ortaya çıkartır;

- Kentin fiziksel coğrafyasındaki konumlanmaları ortaya çıkartan ilişki bütünü (mekan oluşturan ilişkiler. Çalışmadaki çözümlenmelerde bu tür ilişki bütünlüğü üzerinde durulmaktadır).
- Kentin fiziksel coğrafyasında ortaya çıkan konumlanmalar arasındaki ilişki bütünü (mekanın kendi iç ilişkileri).

2- Mekan Oluşturan Bir İlişki Bütünü-Üretim İlişkileri

Kent ile ilgili olan her şeyin mekansallığı üzerinde durmak önemlidir. Kente ilişkin olanın, kentin fiziksel coğrafyasında konumlanma ya da konumlanmalar yaratıyor olması ya da en azından var olan konumlanmaları dönüştürüyor olması, onun aynı zamanda mekansallığının bir ifadesi olarak düşünülebilir. Diğer bir deyişle, örneğin herhangi bir ekonomik ilişkiler bütünü kentin coğrafyasında yeni konumlanmalar ortaya çıkartıyor ya da var olanı dönüştürüyorsa, bu ekonomik ilişkiler bütünlüğünün mekansallığından söz edilebilmelidir. Sayer mekansallıktan söz

edilebilmesi gerektiği konusunu, “mekanın yarattığı fark” olarak nitelendirmektedir (Sayer, 1985). Üretim ilişkileri olarak adlandırılan ilişkiler bütünü de kuşkusuz kendi mekansal ifadelerini ortaya koymaktadır.

Özellikle 1980 sonrası dönemde üretim ilişkilerinin çok uluslu aktörlerce oluşturulmaya başlanması, ya da küreselleşmesi, diğer bir deyişle, uluslararası üretim ağlarının söz konusu olmaya başlaması, böyle bir dönem öncesinin mekansal çözümlerinin de en azından kent planlama bağlamında eksik kalmasına ya da gerçekliği eksik kavramaya başlamasına neden olmuştur. Üretim ilişkilerinin bu güncel eğilimi, küresel üretim ağları olarak nitelenen yeni ilişki biçimlerinin ortaya çıkmasında önemli rol oynamıştır. Bu durum ise, mekansal olarak, değişen ilişki biçimlerinin, kentin fiziksel coğrafyasında ortaya çıkarttığı ve / veya çıkartabileceği yeni ve farklı konumlanmalar anlamına gelmektedir.

2-1 - Küresel üretim ilişkileri ve bunların mekansal ifadeleri

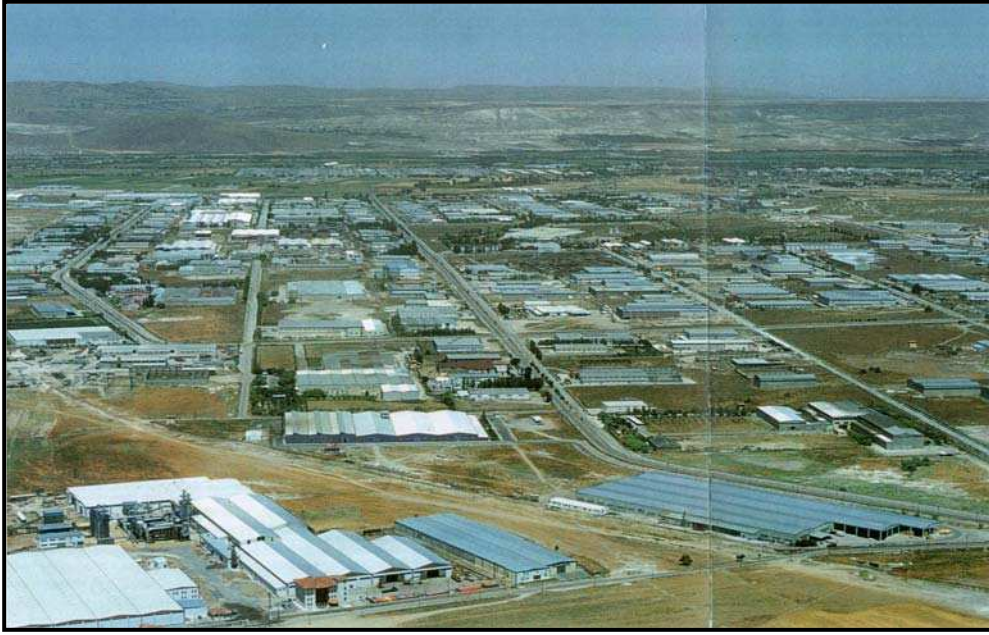
Üretimin kendisi, çok aktörlü ya da çok uluslu hale gelmeye başladıkça, üretim ilişkileri de ulus aşan bir nitelik kazanmaktadır. Diğer bir deyişle, üretimin organizasyonu uluslararasılaşmaya başlamıştır. Bu durumun yarattığı iki önemli *mekansal* sonuçtan söz etmek mümkündür; bunlardan birincisi doğrudan üretim ile ilgiliyken, diğeri sermaye ile ilgilidir. Üretimle ilgili mekansal sonuç, küresel üretim ağının taleplerini karşılayabilecek nitelikte, fiziksel coğrafyada sınırlanmalar ve bunlar arasındaki ilişkiler olarak düşünülebilir. İkincisi, yani sermaye ile ilgili olan mekansal sonucun, üretimle ilgili olanın bir fonksiyonu olduğu söylenebilir. Diğer bir deyişle, sermayenin kontrolünün ve üretimin organizasyonunun mekansal ifadesidir.

Bu durum iki bağlamda değerlendirilebilir; birincisi, küresel üretim ağı ile ilişki içinde olan yerel üreticilerin belli miktarda sermaye biriktirebilmesi ve bunların, üretime ve üretimin organizasyonuna yönelik mekansal ifadeleri. İkincisi ise, uluslararası sermayenin karlı olan coğrafyaya çökmesi ile kentin fiziksel coğrafyasında ortaya çıkardığı yeni konumlanmalardır.

Küresel üretim ağına eklenen yerel üreticilerin biriktirdiği sermayenin mekansal ifadesi üzerinde durmak önemlidir. Böyle bir mekansallık bir yandan, biriken sermayenin, üretim ilişkilerinin ve üretimin kendisinin mekansal olarak yeniden üretilmesi anlamını taşımaktayken; diğer yandan, üretimin organizasyonunu sağlayabilme bağlamında mekansal dönüşümü içermektedir. Diğer bir deyişle, yerelde biriken sermaye; bir yandan mevcut üretim alanlarını dönüştürmekteyken diğer yandan yeni üretim alanları ortaya çıkartmakta, aynı zamanda da, üretimin organizasyonunu sağlayacak ilişkilerin mekansal ifadesi olarak, kent merkezini dönüştürmektedir. Bu çalışmadaki örnek de, yerelde biriken sermayenin-üretimin organizasyonu bağlamında – Kayseri kent merkezinde ortaya çıkardığı ve/veya çıkartabileceği dönüşümleri içermektedir.

3- Sonuç : Mekan Oluşturan Üretim İlişkilerinin Merkez Dönüşümündeki Etkileri-Kayseri Kent Merkezi

Yaklaşık 4500 yıllık bir geçmişe sahip Kayseri kentinin özellikle 1980'lerde farklılaşan üretim ve tüketim ilişkilerinin etkisiyle farklı bir kendine özgülük içine girdiği görülmektedir. Cumhuriyetin ilk yıllarında özellikle imalat sanayisine yapılan kamu yatırımları ardından özel yatırımlar kentin sınai anlamda gelişmesini teşvik etmiştir. 1976 yılında kurulan birinci Organize Sanayi Bölgesi, sonrasında Kayseri – İncesu Organize Sanayi Bölgesi, Mimarsinan Organize Sanayi Bölgesi, Pınarbaşı Organize Sanayi Bölgesi, Develi Organize Sanayi Bölgesi, Başakpınar Organize Sanayi Bölgesi ve Hacılar Özel Organize Sanayi Bölgesi ile birlikte, günümüzde kent ve yakın çevresinde yaklaşık 7 adet Organize Sanayi Bölgesi bulunmaktadır. Bunun dışında yine kentte 7'si kent ve 1'i yakın çevrede bulunan 8 adet küçük sanayi sitesi mevcuttur (Hovardaoğlu, 2002).

Şekil 1- Kayseri 1. Organize Sanayi Bölgesi'nden Bir Görünüş, (Somuncu, M; Cumhuriyetin 75. yılında Kayseri, s.106-107, Kayseri Valiliği Yayınları, 1998.)

Tablo 1- Kayseri 1. OSB'deki Üretici Şirketlerin Sektörel Dağılımı

Sektörler	İşletme Sayısı
Dokuma - Mobilya	39
Metal Eşya	97
Gıda	16
Kimya	7
Ambalaj	11
Plastik	9
Tarım Makinaları	11
Diğerleri	105
Toplam	295

Kaynak: İmren, S. (1999). Kayseri 1. Organize Sanayi Bölgesi. Kayseri Sanayi Odası Dergisi, 37, 26-27

Kentin sınai üretim yapısına bakıldığı zaman; tekstil, konfeksiyon, gıda ürünleri, metal eşya, mobilya, toprak ürünleri, elektrik – elektronik ürünler, tarım alet ve makineleri, otomotiv ürünleri gibi farklı sınai ürünleri ile karşılaşmaktadır. Kayseri Ticaret Odası'na kayıtlı bulunan ve ihracat yapan firmaların 2000 yılı ihracat sonrası elde edilen gelirler ise şu şekildedir:

Tablo 2- İhracatçı Şirketler

ÜRETİCİ FİRMALAR

ŞİRKET ADI	ÜRETİLEN MALIN CİNSİ	2000 YILI İHRACAT MİKTARI (\$)
Şahbaz Isı	Panel Radyatör	304.365
Anadolu Boru Profil	Boru - Profil	11000 (1999)*
Erbosan E. B. Sn.	Galv. Demir Çelik B.P.	23.864.000
Has Makine	Kablo Üreten Makine	180.000
Taksan	Takım Tez. Y. P.	2.314.598
Karmak Makine	Çelik Kapı	128.000
Altın Mekik Tekstil	Tekstil	1.081.000
Koza Tekstil	Tekstil	779.941
Saygın Tekstil	Tekstil	1.400.000
Ünver Çelikkapı	Çelik Kapı	10.000
Atlas Halı	Halı	18.400.000
Atlantik Halı	Halı	3.900.000
İpek Kan. ve Mob.	Mobilya	1.100.000
Beyza Mob.	Mobilya	228.717
Ufuk Mob.	Mobilya	750.000
Fierra Mob.	Mobilya	600.000
Cennet - Yes Süng. Mob.	Mobilya	478.000
Aldera Mob.	Mobilya	10.000
Bayrak Gıda	Baharat	15.244
Kaytaş Kay. Tav.	Tavuk	450.000
Mısırlılar A.Ş.	Dayanıklı Tük. Mal.	3.500.000
Kumtel A.Ş.	Day. Tük. Malları	16.300.000
Yuvam Metal	Tencere - Fırın	2.500.000

Toplam: 23 Üretici Şirket için Toplam:

78.293.865 \$

* Toplama katılmamıştır.

Kaynak: Kayseri Ticaret Odası İhracatçı Firmalar Rehberi - 2004

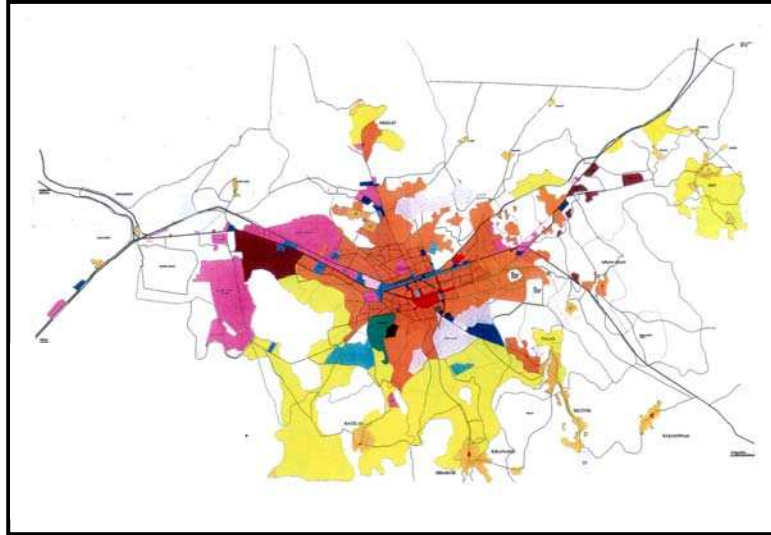
Tablo 3- İhracat Yapan Pazarlama Şirketleri

PAZARLAMA FİRMALARI (ÜRETİM ORGANİZATÖRLERİ)

ŞİRKET ADI	2001 YILI İHRACAT MİKTARI (\$)
Akmina Tic.	1.800.000
Erser Ltd. Şti	-
Arra Tic. A.Ş.	1.072.000
Delta Ltd. Şti.	200.000
Öncü Aş.	165.930
Toplam	3.237.930

Kaynak: Kayseri Ticaret Odası İhracatçı Firmalar Rehberi - 2004

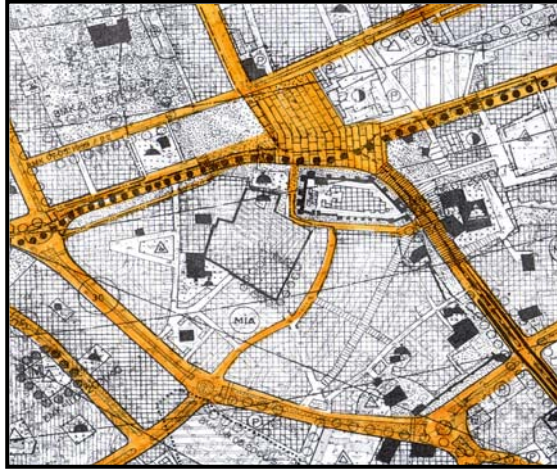
Kayseri'deki 23 üretici firma, küresel üretim ağına eklenmiş ve 2000 yılı itibariyle 78.293.865 Dolarlık ihracat hacmi sağlamışlardır. Bununla birlikte, üretimi organize eden 5 pazarlama şirketi, 2001 yılında toplam yaklaşık 3.250.000 Dolarlık üretim pazarlaması gerçekleştirmişlerdir. Bu durum şu şekilde yorumlanabilir; yerel üreticilerin küresel ağa eklenerek biriktirdiği sermaye, öncelikli olarak yeniden üretime dönerken, bu sermayenin bir kısmı, üretim organizasyonlarına yönelmektedir. Ancak üretimin organize ediliyor olduğu, yukarıda sözü geçen şirketler bizzat üretim yapmamalarına rağmen, kent merkezinde değil, organize sanayi bölgesinde yer seçmiş durumdadırlar.

Şekil 2- Kayseri kenti arazi kullanım şeması (Kaynak: T.C. Kayseri Valiliği İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü (1995). İl Envanteri Kayseri)

Buradaki önemli soru, neden bu şirketlerin, finansal akışın kent içinde en yoğun olarak bilindiği kent merkezinde değil de organize sanayi bölgesinde yer seçmiş olduklarıdır. Bu sorunun ilk akla gelen yanıtı, üretime yakın olma istemi nedeniyle organize sanayi bölgesinde yer seçmeleri olarak gösterilebilir. Oysa bu günümüz iletişim ve ulaşım teknolojileri söz konusu olduğu zaman çok da doyurucu bir yanıt niteliği arz etmemektedir. Gerçekte, ilk olarak organize sanayi bölgesinde mevcut mülkiyete sahip olmaları nedeniyle yeni bir mülkiyet maliyetine girmemek istemi öne çıkabilmektedir. Bununla birlikte, asıl önemli konu, küreselleşen üretimi organize edebilecek nitelikteki büyük ölçekli sermayenin mekansal gereksinimlerinin, mevcut kent merkezi konumlanması içinde karşılanmasının zor oluşudur.

Şekil 2’de de görüldüğü gibi, organize sanayi bölgesi ve onun batısındaki serbest bölge, Ankara yolu üzerindeki bir aksta, kent merkezinin batısında yer seçmiş bulunmaktadır. Kent merkezi, 1995 yılında onanan ancak uygulanmamış olan Kayseri Tarihi Şehir Merkezi Kentsel Tasarım Projesi kapsamında şu şekilde sınırlandırılmıştır; “Hunat Camii Külliyesi, Kayseri Kalesi, Sahabiye Medresesi, Mimar Sinan ve Bürüngüz Camileri, Kapalı Çarşı, Atatürk Anıtı, Saat Kulesi, Ordu Evi, Hükümet Binası ve Cumhuriyet Meydanı” (Kayseri Tarihi Şehir Merkezi Kentsel Tasarım Projesi Raporu). Bu sınırlara günümüzde Bankalar Caddesi ve paralel sokaklar ile Düvenönü Meydanı da eklenebilir. Bununla birlikte Sivas Caddesi boyunca da perakende ticaret biçimindeki merkez kullanışları da yayılmaktadır.

Şekil 3- Kayseri İmar Planı’ndaki Merkezi İş Alanı (MİA).

Şekil 4- Kayseri Kent Merkezi'nden bir görünüm-2004.

Şekil 4, Mimar Sinan Camii minaresinden, Cumhuriyet Meydanı'nın bir görünümünü içermektedir. Atatürk Anıtı ve Saat Kulesi meydanın ortasında kalmakta, bunların solunda valilik ve sağında ise Kayseri Kalesi ve Bürüngüz Camii ve Kapalı Çarşı'nın küçük bir kısmı görülmektedir. İmar Planı'nda Merkezi İş Alanı (MİA) olarak görünen alan ise, Kale'nin arkasında kalmaktadır.

Şekil 5- Merkezi İş Alanı'ndan Kayseri Kalesi'nin arkasına bir bakış.

Şekil 6- Merkezi İş Alanı'nın Kayseri Kalesi ve Düvenönü Meydanı arasında kalan kısmından bir kesit.

Şekil 6, 1950'li yıllardan sonra merkez kullanımlarının mekansal eğilimini göstermektedir. Bu eğilim, geleneksel merkezin tersine, kentin fiziksel coğrafyasında yükselme ve yoğunlaşma biçiminde öne çıkmaktadır. Bununla birlikte perakende ticaretten çok, hizmet sektörüne yönelik büroları içermektedir. Ancak eksik olan, üretimin organizasyonunu gerçekleştirebilecek nitelikte küresel üretim ağı ile ilişkileri kurgulayan mekansal oluşumlardır.

Günümüzde mevcut merkezi iş alanı, fiziksel coğrafyada önemli miktarda sıkışmışlık yaşamaktadır. Diğer bir deyişle, merkez hem yükselip yoğunlaşma, hem de fiziksel coğrafyada yaygınlaşma olanaklarına sahip değildir. Merkezin yükselip yoğunlaşmamasının önemli nedenlerinden biri, alan içinde, korumaya konu olan farklı dönemlere ait birçok tarihi yapının bulunması, bu tarihi yapıların aynı zamanda alan için sınırlayıcı birer eşik konumunda olması ve yükselme ile yoğunlaşmaya olanak vermemesidir. Diğer taraftan dini yapılar, idari tesisler, özellikle konut kullanımına yönelik yapılaşmalar da yine tarihi yapılar gibi alan için birer sınırlandırıcı konumundadır. Dolayısıyla küresel üretime eklenmeyi ve üretimin kendisini organize edecek nitelikteki finansal ilişkilerin merkez fiziksel coğrafyasında konumlanacak boşluğu mevcut değildir. Bununla birlikte, merkez içinde herhangi bir tarihsel değere sahip olmayan yapılar da mevcuttur. Ancak, bu yapıların yıkılıp yeniden yapılması sonucu ortaya çıkabilecek yoğunlukları da merkez, orta vadede karşılayabilecek niteliklere sahip değildir.

Günümüzde kentin prestij alanları, merkezin kuzey doğusu yönünde, Sivas Caddesi boyunca yayılma eğilimi göstermektedir. Ancak bu durum, merkez aktivitelerinin de bu aks boyunca yayılma eğilimini tetikler bir nitelik arz etmektedir.

Oysa hem Kale'nin varlığı, hem Hunat Medresesi ve hem de Valilik binasının, mevcut merkez ile bu yayılma eğilimi gösterilen alan arasında kalması, merkezin bu alana yayılmasını engeller niteliktedir. Söz konusu alana doğru bir yayılma son birkaç yılda ortaya çıkmaya başlamıştır. Ancak bu durum, konut alanı olarak tasarlanmış bir kent parçasında, yapıların konut kullanımından merkez aktivitesi kullanımına dönüşmesi ile gerçekleştirilemez. Gerek konut alanı kullanımlarının, gerekse merkez kullanımlarının alansal olarak farklı gereksinimleri vardır. Dolayısıyla konut alanı olarak tasarlanan bir alanda yapıların basitçe kullanımlarının dönüşümü, sorun çözer nitelikte değildir. Bu nedenle dönüşümü yapı ölçeğindense kentsel doku ölçeğinde düşünmek gerekmektedir. Böyle bir durum ise, merkezin yayılma eğilimi gösterdiği bu alanda kentsel ölçekte dönüşümlerin uygulanması gereğini ortaya çıkartmaktadır.

Görelî mekan tanımından yola çıkarak, bir kentin fiziksel coğrafyasında ortaya çıkmış olan konumlanmalar, birbirleriyle ilişkili olarak düşünüldüğü zaman, kentsel mekan çözümlenmeleri, özellikle günümüz gerçeklikleri açısından, daha yol gösterici olmaktadır. Bu bağlamda, bir kentteki üretim ilişkilerinin, küresel ağ ile ilişkili bir biçimde yeniden organize olması, üretim ilişkilerinin, küresel ağ ile ilişkili olmadığı bir dönemin kentsel mekanından farklı konumlanmalar ortaya çıkartacağı anlamına gelmektedir. Bu durum basitçe küreselleşme döneminin bir özelliği olarak nitelendirilebilir. Farklı bir anlatımla, küreselleşen üretim ilişkileri, bir önceki dönemin kentsel mekanından farklı bir konumlanma ortaya çıkartacağı gibi, farklı nitelikteki gereksinimleri de doğuracaktır. Dolayısıyla, küreselleşme döneminin kentsel mekansal çözümlenmeleri, böyle bir gerçekliği de göz önünde bulundurmalıdır. Üretim ilişkilerinin küresel ağ ile ilişkili bir biçimde yeniden organize olması bir yandan üretim ağlarının kentsel coğrafyadaki konumlanmalarını dönüştürürken, diğer yandan, görelî mekan tanımından yola çıkarak, ilişkide bulunduğu diğer konumlanmaları da dönüştürecektir. Kuşkusuz böyle bir dönüşümün en çok etkisi altında kalması beklenen konumlanma da, üretim ilişkileri ile en yoğun ilişkide bulunan kentsel mekanı, yani kent merkezini etkileyecektir. Dolayısıyla kent merkezinde ortaya çıkacak dönüşüm projelerinin, sadece merkez kullanımları bağlamında değil, aynı zamanda, merkezin yüksek ilişkisellikte bulunduğu diğer konumlanmalarla bir bütün içinde düşünülerek üretilmesi doğru bir uygulamadır.

KAYNAKÇA

- Abler, R., Adams, J. S., Gould, P., Spatial Organization: the Geographers View of the World, Prantice / Hall International Inc., London, 1972.
- Allen, J., Massey, D., Pryke, M., Unsettling Cities; Movement / Settlement, Routledge, London, 1999.
- Harvey, D., Social Justice and the City, Edward Arnold Publishing, London, 1973.
- Harvey, D., Between Space and Time: Reflections on the Geographical Imagination, Annals of American Geographers, Vol: 80, pp: 418 – 434, 1990.
- Hirst, P., Thompson, G., Globalization in Question, Hartnolls Ltd. Bodwin, Cornwall, 1996.
- Hovardaoğlu, O., Türkiye'nin Dışa Açılımı Sürecinde Küçük Sanayinin Mekansal Re-Organizasyonu – Kayseri Örneği, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2002.
- İmren, S., Kayseri 1. Organize Sanayi Bölgesi. Kayseri Sanayi Odası Dergisi, 37, 26-27, Kayseri, 1999.
- Kavaklı, M., Exporter Firms of Kayseri, Kayseri Ticaret Odası Yayınları No: 37 Kayseri 2002.
- Koçyiğit, H., Kayseri Üretici Firmalar Rehberi, Kayseri Ticaret Odası Yayınları No: 55 Kayseri 2004.
- Lefebvre, H., The Production of Space, Blackwell Publishers, Oxford, 1991.
- Marcuse, P., van Kempen, R., Globalizing Cities: A New Spatial Order?, Blackwell Publishers, London, 2000.
- Sayer, A., The Difference That Space Makes, Social Relations and Spatial Structures, (Edited By, J. Urry & D. Gregorgy), MacMillan Pres, London, 1985.
- Somuncu, M; Cumhuriyetin 75. yılında Kayseri, Kayseri Valiliği Yayınları, 1998.
- Tekeli, İ., Mekan Organizasyonlarına Makro Yaklaşım: Türkiye Üzerinde Bir Deneme, Orta Doğu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Yayınları, ODTÜ, Ankara, 1979.
- Urry, J., Mekanları Tüketmek, (Çev. R. Ögdül), Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1999. <http://www.kayso.org.tr>, <http://www.kayserito.org.tr>